

Themareeks 21-22: Trajecten in het hoger onderwijs

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

TRAJECT: Associate degree – Bachelor

Een notitie...

Inleiding

Deze notitie is het resultaat van de sessie betreffende het traject 'Ad- Bachelor', binnen het hbo en dus het stelsel voor het Nederlandse hoger onderwijs. Het is een van de trajecten die tijdens de ThemaReeks onder de loep worden genomen. Het doel is om op 13 en 14 oktober de uitkomsten ervan te bespreken en in samenhang met elkaar te bezien op het stroomlijnen van leerlijnen – en mogelijk ook met voorstellen te komen voor een actualisering van het stelsel. Dat is een ambitieus plan, maar sinds de invoering van de Ad-opleiding zijn er nog geen echt serieuze pogingen gedaan om na te gaan wat dit tot gevolg kan hebben. Het inbedden van een nieuw type opleiding kan niet anders dan consequenties hebben voor andere delen van het stelsel, ook als het gaat om de vooropleidingen voor het hbo en wo.

Kortom, we zijn van mening dat die vernieuwingsslag zonder meer moet worden gemaakt. Daarmee kan niet al te lang meer worden gewacht, ook al stelt de overheid dat de Ad-monitor ook meer inzicht kan geven (laten we het hopen) en de uitkomsten van de experimenten rond het flexstuderen (betalen per studiepunt) en het gebruik van leeruitkomsten (leerweg-onafhankelijk studeren) kunnen worden gebruikt voor aanpassingen in de wet- en regelgeving.

Maar dat gaat nog veel tijd vragen, zo'n aanpassingstraject. Bovendien is het opnieuw gaan inrichten van de kaders voor de varianten 'deeltijd' en 'duaal' een absolute noodzaak aangezien de pijlers hiervan flink aan een onderwijskundige 'rot' onderhevig zijn. Dat houdt in dat hogescholen hun eigen regels gaan hanteren, zonder een wettelijke afdekking ervan, en de overheid geen aanstalten maakt om na te gaan waarom ze hun eigen gang gaan. Ze kunnen dan ingrijpen maar – heel veel beter – ook zorgen dat interessante constructies een plek in de wet krijgen.

Allemaal dus mee te nemen in oktober. In deze notitie draait het om het traject 'Ad-Bachelor', met allerlei uitkomsten van de discussies die dienaangaande zijn en worden gevoerd. Er worden drie delen gehanteerd, vanuit verschillende 'bronnen' – en waarmee u als lezer ook verschillende prikkels ontvangt. Ter afsluiting is er een lijstje met aspecten die in ieder geval aandacht verdienen.

Opzet

De notitie kent drie specifieke delen om het traject 'Ad-Bachelor' te belichten:

1. Aspecten die voorafgaande aan de themabijeenkomst zijn aangeleverd, mede om de discussie te kunnen voeden.
2. Zaken die tijdens de bijeenkomst aan de orde kwamen, in de uitwisseling van ervaringen en meningen van de deelnemers.
3. Uitwerking van de opmerkingen die in de chat werden aangeleverd en na de bijeenkomst verder zijn uitgewerkt - mede op basis van andere bronnen en overleggen rond het traject.

Aan het eind wordt dus in deel 4 een soort samenvatting gegeven, maar dan met het oog op het doorspelen van zaken die in ieder geval verder in de spotlight thuishoren.

Inhoud

Inleiding	1
Opzet	1
Inhoud	2
Deel 1	
1 MBO gaat begeleiding afstemmen op de Ad	4
2 Het 2+2-model: deeltijd maar straks ook voor de andere varianten	4
3 Eigen programma binnen de Bachelor voor Ad'ers	4
4 Een eigen accreditatie voor het resterend programma voor de Ad'ers, op niveau 6	4
5 PAC's en doorstroom naar Bachelors 'elders' – zelfstandigheid	4
6 Varianten bij routes voor Ad'ers die direct doorgaan voor de Bachelor	5
7 Functies op 5 en 6: verschillend voor beide routes naar de Bachelor	5
8 Wat betekent het als Ad'ers aan het werk gaan en later willen terugkeren	5
9 Wet- en regelgeving voor Ad-Bachelor: wat nu en wat moet het worden	5
10 Welke rechten heeft iemand die de Ad-Bachelor nadrukkelijk kiest	5
11 Moeten regels bekostiging, studiefinanciering e.d. worden aangepast bij Ad-Bachelor	5
12 Wat te denken van de route Ad-Ad-Bachelor	5
13 Aanvullende opmerkingen	6
Deel 2	
1 Inleiding	6
2 Minimum Ad-opleiding en de rest	6
3 Zelfstandigheid Ad	7
4 Doorstroom in de wet	7
5 Ad naar wo-Bachelor	7
6 Instroom vanuit een andere hogeschool	7
7 2+2-route – en 'verwantschap'	7
8 NVAO en doorstroom	8
9 Micro-credentials	8
10 Eerste jaar van de Ad	8
11 Wat is de waarde van de graad Bachelor... via beoordelingen	8
12 Accreditatie resterend programma	9
13 Eigenheid Ad en studenten	9
14 Verschil in oriëntatie arbeidsmarkt	9
15 Doorstroom met een minor... als 'gewenning'	10
16 Zelfstandigheid Ad - en NVAO	10
17 Ad en niveau 5	10
18 Na de Ad kiezen voor certificaten e.d.	10
19 Bekendheid	10
20 Ouders en keuzes	11
21 Moet er een resterend programma zijn en een doorstroomprogramma...	11
22 Bachelors: verschillende routes	12
23 Beleid hogeschool Ad en Bachelor	12
24 Invalshoek bij het traject	12
Deel 3	
1 Algemeen	12
2 Vervolg na de Ad: scenario's en dynamiek	13
3 Onderwerpen op een rijtje	14
3.1 Maximaal aantal punten doorstroomdeel	14
3.2 Met de Ad naar een wo-bachelor-opleiding	15
3.3 Toelatingseisen rond overstap	15
3.4 Bekostiging als knelpunt	15

3.5	Wat is verwantschap	15
3.6	Groeiende zelfstandigheid Ad-aanbod	16
3.7	Brugdeel: ja of nee	16
3.8	Ontvangen binnen de Bachelor	16
3.9	Wat is de status van het Ad-programma bij doorgaan met de Bachelor	19
3.10	Opbouwen van routes uit delen...	19
3.11	Hoe de Bachelor te zien als doel van een Ad'er	19
3.12	Beroepen via verschillende leerwegen	20
3.13	Vacatures op 5 en 6	20
3.14	Van verschillende kanten bezien – het traject	20
3.15	Dynamiek en vraag naar Ad'ers	21
3.16	Meer student- en vraaggerichte routes	21
Deel 4 Belangrijkste aandachtspunten		21
Annex: Agenda bijeenkomst		24

Deel 1

Traject: Ad → Bachelor

Er zijn twee routes die naar een Bachelorgraad leiden, met een ongedeelde vierjarig nominaal programma en via de Ad, eerst twee jaren nominaal en dan een vervolgtraject. De lengte daarvan is afhankelijk van de gekozen Bacheloropleiding. Het traject wordt bekeken op de haalbaarheid van een totale lengte van vier jaren bij een directe doorstroom van de Ad naar de Bachelor.

Hierbij zal tevens de arbeidsmarkt een rol spelen, voor de functies op de niveaus 5 en 6. Ook het combineren van verschillende onderwijsvarianten kan meespelen.

Onder de huidige condities wordt verwacht dat een inhoudelijke route Ad-Bachelor vier jaren vergt maar een traject dat langer duurt, vraagt om aanpassingen in de regelingen.

In dit deel wordt – in een min of meer willekeurige volgorde - een aantal zaken behandeld die bij dit traject een rol (kunnen) spelen, met steeds een korte toelichting, vooral te zien als een aanzet voor het gaan nadenken over wat er gaat gebeuren als de route naar de Bachelor via de Ad een cruciaal onderdeel van ons Nederlandse onderwijsstelsel wordt.

1 MBO gaat begeleiding afstemmen op de Ad

Het lijkt erop dat door alle actuele ontwikkelingen, in het onderwijs zelf maar ook op de arbeidsmarkt, mbo'ers in hoog tempo zullen gaan kiezen voor een vervolg in het hbo met een Ad. Daarbij hebben ze ook in het achterhoofd dat ze door kunnen gaan voor een Bachelor, op basis van een 'vernieuwde' keuze aan het eind van de Ad. Dat wil zeggen dat het aantal studenten dat zich met een Ad aanmeldt voor een resterend bachelorprogramma sterk gaat groeien.

2 Het 2+2-model: deeltijd maar straks ook voor de andere varianten

Hogescholen hebben kennelijk een zekere voorkeur voor een aanpak om deeltijdse Ad's in te bedden in een structuur waarbij iedereen die opteert voor een Bachelor, eerst de Ad doet. Vervolgens is er een tweejarig vervolg. Hierdoor zijn er dus eigenlijk geen studenten meer in het eerste en tweede leerjaar van de bacheloropleiding aan te treffen, een constructie die in wettelijke zin tot problemen kan leiden als het gaat om de accreditatie – tenzij studenten een dubbele inschrijving kennen, als Ad'er en Bachelor, maar dat lijkt eigenlijk toch alleen maar een 'cosmetische aanpak'. De vraag is wel of dit model met een 2+2-route ook verder ingang gaat krijgen bij hogescholen als ze daarvoor de mogelijkheden kunnen en mogen gebruiken voor voltijdse en duale opleidingen.

3 Eigen programma binnen de Bachelor voor Ad'ers

Ad'ers die direct door willen gaan voor de Bachelor dienen zich in te schrijven bij de eigen of een andere hogeschool, om als bachelorstudent te worden gezien. Er wordt vaak gesteld dat deze studenten vrijstellingen krijgen voor een groot aantal B-eenheden en vervolgens moeten gaan doen wat er overblijft aan eenheden.

Dat kan leiden tot een tweejarig programma, maar mogelijk pas als een brugdeel is gevolgd of als er een specifiek arrangement is afgesproken tussen de managers van de Ad- en de B-opleidingen. Als er voldoende Ad'ers instromen kunnen zij als groep een eigen afstudeerrichting binnen de Bachelor gaan volgen, is het idee. De vraag is of dit ook een standaardaanpak gaat worden.

4 Een eigen accreditatie voor het resterend programma voor de Ad'ers, op niveau 6

Het kan straks zo gaan zijn dat er voldoende Ad'ers zijn die de Bachelorgraad willen behalen, maar zonder dat ze naar een andere hogeschool of een andere plaats moeten gaan om daar verder te studeren. Een gedachte is de wettelijke mogelijkheid te scheppen om onder hetzelfde regime als waaronder de Ad wordt aangeboden, een resterend zelfstandig programma van twee jaren vorm te geven, met een eigen accreditatie.

5 PAC's en doorstroom naar Bachelors 'elders' - zelfstandigheid

Er komen steeds meer hbo-vestigingen waar alleen Ad's worden aangeboden: Professional Associate Colleges (PAC's), door ons genoemd. Daar worden dus geen bacheloropleidingen verzorgd. Degenen die voor een Bachelor opteren dienen te 'verhuizen' naar een andere vestigingsplaats van de eigen dan wel een andere hogeschool. Dat kan een belemmering zijn.

Een bijkomende vraag is of we in Nederland kunnen overgaan tot het verzelfstandigen van de PAC's, als een soort Community Colleges, dus met een eigen status. Ze zouden derhalve ook op die plaats de resterende bachelorprogramma's voor hun rekening kunnen nemen.

6 Varianten bij routes voor Ad'ers die direct doorgaan voor de Bachelor

Er zijn mogelijkheden om na een Ad door te gaan met een Bachelor, maar dan in een andere variant. Eerst voltijd en dan deeltijd. Of voltijd en dan duaal.

Maar ook doorgaan binnen dezelfde variant kan inhouden dat er een effectieve 'brug' dient te worden geslagen om het gehele traject vier jaar te laten zijn. De vraag is dan wie hiervoor verantwoordelijk is, op langere termijn. De verplichtingen over en weer zijn niet altijd helder. De rechten van de studenten dienen ook te worden gerespecteerd.

7 Functies op 5 en 6: verschillend voor beide routes naar de Bachelor

Het is goed om te kijken naar hoe de arbeidsmarkt eruit ziet voor degenen die verschillende routes volgen om de bachelorgraad te behalen, zeker als Ad'ers eerst gaan werken en dan opteren voor de Bachelor.

Degenen die de ongedeelde route volgen zullen in aanmerking komen voor bepaalde functies en beroepen op niveau 6. Maar omdat Ad-opleidingen hun eigen relevantie voor de arbeidsmarkt hebben, met bijpassende werkzaamheden, zullen degenen die met een Ad gaan werken en met inzet van allerlei aanvullende scholing ook op niveau 6 terecht komen, andersoortige posities gaan innemen binnen bedrijven en organisaties.

Mochten deze personen opteren voor een Bachelor, in de verwachting dat ze veel vrijstellingen krijgen, zal het resterende bachelorprogramma toch een eigen insteek dienen te kennen – een soort vorm van maatwerk, zo te zeggen.

8 Wat betekent het als Ad'ers aan het werk gaan en later willen terugkeren

Er zijn al behoorlijk wat Ad'ers op de arbeidsmarkt. Het is uit de statistieken nog niet duidelijk geworden of en zo ja, wanneer ze weer terugkeren voor het behalen van de Bachelor.

Tevens is niet duidelijk of ze kiezen voor een bekostigde hogeschool of – betaald door de werkgever – liever een private aanbieder willen hebben, met een flexibele structuur als het gaat om het doen van de eenheden.

Het terugkeren in grote groepen naar bekostigde hogescholen kan van invloed zijn op de aantallen studenten en dus de bekostiging door de overheid (meer en minder studenten van jaar tot jaar).

9 Wet- en regelgeving voor Ad-Bachelor: wat nu en wat moet het worden

Het lijkt erop dat de wettelijke regelingen voor de route Ad-Bachelor zeer minimaal zijn. Daarbij valt ook te constateren dat in het hbo nog geen duidelijkheid bestaat over wat er dan met elkaar moet worden afgesproken en wat dit regionaal en landelijk betekent.

Het is wel helder dat er een landelijk kader moet kunnen worden ontwikkeld, zeker ook als het gaat om het 'levenlang ontwikkelen'.

10 Welke rechten heeft iemand die de Ad-Bachelor nadrukkelijk kiest

Als er veel reclame wordt gemaakt voor de route Ad-B en op basis daarvan a.s. studenten daarvoor kiezen, is de vraag welke rechten zij mogen ontleenen aan de communicatie in jaar X over de doorstroomopties in jaar X+2. Moeten de hogescholen hiermee rekening houden, is de vraag.

11 Moeten regels bekostiging, studiefinanciering e.d. worden aangepast bij Ad-Bachelor

Ad'ers kunnen kiezen voor een vervolg in een niet-verwante bacheloropleiding. Dat wil zeggen dat in het Nederlandse onderwijsstelsel een route die 5 of meer jaren kan duren, in formele zin is opgenomen. Men is namelijk niet verplicht om na de Ad alleen maar door te laten gaan met een inhoudelijk verwante studie, en daarvoor te gaan zorgen in de OER.

Wat betekent dit voor zaken als bekostiging, studiefinanciering, diplomatermijn en andere meer formele arrangementen, is een terechte vraag.

12 Wat te denken van de route Ad-Ad-Bachelor

In ons land mag iedereen 1 Ad, 1 B en 1 M doen, bekostigd. Maar met de invoering van de Ad zou iemand ook kunnen opteren voor een verbreding op niveau 5, en liever twee Ad's doen dan na de Ad op te gaan voor de Bachelor. Wat betekent dit voor het gehele stelsel en hoe dan om te gaan met het resterende bachelorprogramma?

13 Aanvullende opmerkingen

Voorafgaande aan de bijeenkomst zijn er ook aanvullende kanttekeningen met betrekking tot het traject door de deelnemers aangeleverd. Er is wel sprake met een overlap met bovenstaande zaken maar dan kunnen we ervan uitgaan dat ze duidelijk leven binnen het hbo/

1. Er zullen studenten die zijn die na het behalen van de Ad wel willen doorstuderen voor een Bachelorgraad maar dan in een duidelijk niet-verwante opleiding. Hoe gaan de hogescholen hiermee om, gelet op de mogelijkheden die de wetgeving biedt? En wat zijn de beste scenario's voor studenten, als het gaat om het geven van adviezen als hogeschool?
2. Hoe zit het met de verplichtingen over en weer, als een Ad'er door wil gaan bij een bacheloropleiding, kijkend naar de verantwoordelijkheden van de afleverende Ad-opleiding en de ontvangende bacheloropleiding?
3. Er zijn Ad'ers die na het behalen van het diploma aan het werk gaan en pas na een flink aantal jaren opteren voor een Bachelor. Wat zijn de rechten die ze dan hebben en wat kunnen ze het beste doen om zich op de instroom in de bacheloropleiding voor te bereiden?
4. Er zullen mensen zijn die bewust na het behalen van de Ad opteren voor het verwerven van certificaten op niveau 6. Is het mogelijk dat bekostigde hogescholen hierbij betrokken worden of dient dit alles te worden overgelaten aan de private aanbieders (en met medeneming van het NLQF)? Wat is de rol van het bedrijfsleven hierbij (duale trajecten)?
5. Ad-studenten kunnen vertraging oplopen, zodanig dat ze in het derde jaar van de studie nog maar een paar eenheden behoeven te doen. Onder welke voorwaarden zou de betrokkene alvast met het resterende programma binnen de bacheloropleiding kunnen beginnen? Zijn er wettelijke, financiële en inhoudelijke bezwaren? Kan het ook met twee betrokken hogescholen?
6. Iemand die drie jaren over de Ad doet, levert evenzovele jaren aan bekostiging op. Maar als deze persoon naar een bacheloropleiding gaat, is er eigenlijk niet meer voldoende budget over voor de ontvangende partij. Hoe gaan we dat oplossen?
7. De Ad kent geen diplomabonus. Is dat een probleem?
8. Moet een Ad'er die naar een Bachelor overstapt in formele zin voldoen aan de toelatingseisen die aan de Bacheloropleiding worden gesteld?

Deel 2

In dit deel wordt ingegaan op de onderwerpen die tijdens de bijeenkomst aan de orde zijn gesteld en met elkaar zijn besproken. Op basis van de kanttekeningen die zijn geplaatst, is elk onderwerp verder uitgewerkt, met een bepaalde toelichting.

1 Inleiding

Met betrekking tot dit traject is veel te zeggen, maar er blijkt evenwel nog veel onduidelijk te zijn binnen het hbo over wat er allemaal kan, mag, moet en nog dient te worden geregeld. Er is nog geen sprake van een algemeen gedragen landelijk beleid, met een helder kader, mede ingegeven door de betrokken organisaties. Zolang uit die hoek geen signaal opstijgt over de mogelijkheden en de opties die er zijn, nu binnen de wet maar ook als daaraan wordt gesleuteld, zal de overheid in de wachtstand blijven staan, is de nadrukkelijke verwachting.

Er wordt in het landelijk Ad-Platform nagedacht over dit alles. Dat is een uitermate goede zaak, om allerlei stappen te kunnen zetten. Hetgeen in dit document staat, kan als een aanvulling daarop worden beschouwd, om mee te nemen

Hier wordt puntsgewijs een aantal aspecten van het traject benoemd, op basis van hetgeen tijdens de sessie aan de orde kwam – en dus door de deelnemers als belangrijk worden gezien in het vormgeven van een doorlopende leerroute. In de andere delen van dit document wordt een aantal daarvan verder uitgewerkt.

2 Minimum Ad-opleiding en de rest

De Ad is vastgelegd in de WHW met een ondergrens is 120 studiepunten. Het lijkt erop dat elke hogeschool zich houdt aan die ondergrens, omdat je daarmee exact twee jaren kunt vullen.

Het is niet duidelijk wat een Ad van bijvoorbeeld 150 studiepunten, dus met een duur van 2,5 jaren, zou betekenen voor de doorloop naar de Bachelor. Als de studielast van de Bachelor onder alle omstandigheden 240 studiepunten moet zijn (niet meer, niet minder), zou in dat geval een reste-

rend bachelorprogramma bij een verwante koppeling ook 90 studiepunten kunnen zijn. Maar ja, past dat in de gehele structuur?

3 Zelfstandigheid Ad

Met een eigen positionering en dus een eigen wet- en regelgeving kunnen er Ad-opleidingen zijn die zo zelfstandig worden ingevuld dat er geen inhoudelijk verwante bacheloropleidingen zijn te vinden. Maar ons stelsel is wel gebouwd op het kunnen doorstromen naar een hoger niveau, ook scheef. Echter, hoe scheef is nog aanvaardbaar, om op die wijze zorgen voor een studeerbaar geheel? Tevens is het zo dat zaken als de bekostiging uitgaan van vier jaar in totaal.

4 Doorstroom in de wet

Hetgeen in de WHW staat over de doorstroom met een Ad naar een Bachelor biedt op zichzelf erg weinig houvast. Men wil als overheid alleen maar dat in de onderwijs- en examenregeling van de Ad staat welke opties er zijn om die doorstroom te realiseren. Maar dan eigenlijk alleen maar binnen de eigen hogeschool, om allerlei verdere voorschriften te kunnen vermijden.

Er staat dus niets in de wet over de plichten van de ontvangende partij, het opnemen van studenten van een andere hogeschool, het omgaan met toelatingseisen, de vormgeving van een scheve doorstroom... Wel staat in de WHW dat iemand met een Ad toelaatbaar is tot een bacheloropleiding, maar dat het aan de examencommissie aldaar is op welke wijze het vervolg wordt ingericht.

5 Ad naar wo-Bachelor

Met een Ad-diploma kan iemand doorstromen naar een wo-bacheloropleiding, maar dan wel weer vanaf de start aan de studie. Dit komt maar heel zelden voor, in de praktijk. Het is aan de universiteit om vast te stellen aan welke verdere eisen moet zijn voldaan.

6 Instroom vanuit een andere hogeschool

Een duidelijk aandachtspunt is de wijze waarop een hogeschool moet omgaan met Ad'ers die het diploma bij een andere hogeschool hebben behaald. Dat is uiteraard vanwege het opstellen van het resterend programma, maar ook gelet op de bekostiging. Iemand die de tweejarige Ad heeft gedaan, brengt maximaal twee jaren bekostiging met zich mee, en dat is lastig als betrokkene nog drie jaren zou moeten doen. Er is dan wel sprake van een diplomabekostiging van een jaar – waarbij overigens de afleverende Ad-opleiding geen bonus ontvangt – en deze ook niet kan 'verrekenen met de ontvangende bacheloropleiding.

Een specifiek scenario hierbij is dat iemand met een Ad gaat werken en na een aantal jaren de Bachelor wil gaan halen. Met het erkennen van werkervaring en certificaten kan het resterend programma korter duren.

Overigens is het de vraag of een ontvangende hogeschool een beleid mag hanteren waarbij Ad'ers worden geweigerd als ze bijvoorbeeld drie jaren over de Ad-opleiding hebben gedaan. Dat mag en kan in ieder geval niet om die reden gebeuren.

7 2+2-route – en 'verwantschap'

Er wordt al veel en vaak gesproken over het inrichten van het traject waarbij alle studenten eerst de Ad behalen en dan doorgaan voor de Bachelor – of aan het werk gaan. Het betreft dan het zgn. 2+2-model. Het probleem dat kan optreden is dat het bachelorprogramma standaard bestaat uit een Ad voor de eerste twee jaren ervan. Dat zet een bepaalde druk op het behalen van het bachelorprofiel.

Er moet eigenlijk met elkaar landelijk worden bezien wanneer het juist wel kan. Bijvoorbeeld als de functiehuisen die bij de opleidingen passen, behoorlijk verticaal te ordenen zijn – dus dat het een kwestie is van stapelen, ook als het gaat om werkzaamheden die behoren bij de Ad en de Bachelor. Het heeft dan ook te maken met het bepalen van de mate van verwantschap tussen de Ad en de Bachelor. Als de Ad behoorlijk afwijkt van wat in de vierjarige Bachelor aan de orde komt, ook als deze in bepaalde opzichten als verwant worden gezien, kan het resterende programma voor de Ad'ers niet echt kunnen worden ingebed in wat er allemaal in de Bachelor wordt verzorgd.

Het betekent dat dient te worden onderzocht wat onder verwantschap moet en kan worden verstaan en wat de mate waarin dit het geval is inhoudt voor hogescholen om de aansluitende route in stand te kunnen houden.

Ook heeft het te maken met de verschillen tussen de beroepen op niveau 5 en niveau 6, om daarmee te kunnen rechtvaardigen dat na de Ad een 'eigen' resterend programma naar de graad Bachelor nodig is. Maar dan is de vervolgvraag: Wie is verantwoordelijk voor dat programma? En dient dit allemaal in de wet te worden opgenomen?

8 NVAO en doorstroom

Het is zo dat bij de toetsing door de NVAO van een nieuwe Ad-opleiding zonder meer wordt gevraagd naar de mogelijkheden om door te stromen. Het ligt voor de hand om ook nog eens bij de NVAO na te gaan welke criteria hierbij worden gehanteerd, en op welke zaken de aanvrager kan worden 'afgerekend'.

9 Micro-credentials

Er wordt steeds meer gesproken over het gaan gebruiken van onderdelen van formele opleidingen, te zien als 'micro-credentials'. Het kunnen eenheden zijn met een eigen civiel effect. Mogelijk kan de Ad hierop meeliften, om te bezien of binnen die opleidingen dit (ook) mogelijk is.

10 Eerste jaar van de Ad

Men kijkt nog steeds heel verwonderd naar het feit dat de Ad geen propedeuse kent d.w.z. dat studenten die de Bachelor doen, wel een propedeusegetuigschrift krijgen met alle rechten van dien en bij de Ad niet. Er is uiteraard wel sprake van een eerste jaar met 60 studiepunten. Ad'ers kunnen een hogeschoolverklaring krijgen als ze deze eerste 60 punten hebben behaald, maar daaraan zijn formeel geen voorrechten verbonden.

Uiteraard is er wel een BSA mogelijk voor Ad'ers. Tevens is het eerste jaar ook bedoeld voor verwijzing, oriëntatie en selectie.

Het is overigens de VH die hiermee akkoord is gegaan. Om dit terug te draaien moeten we dus ook aankloppen bij de VH.

11 Wat is de waarde van de graad Bachelor... via beoordelingen

In ons hoger onderwijs kennen we twee soorten oriëntaties voor het vaststellen van wat past bij een bachelorgraad nl. beroepsgericht (hbo) en academisch (wo). Daarom hebben we in ons land een binair systeem met hogescholen en universiteiten. Maar iedereen die voldoet aan de Dublin Descriptoren van de 'first cycle'¹ binnen het hoger onderwijs, ontvangt de graad Bachelor. Daaraan wordt nog een specifieke toevoeging gepleegd, maar dat is aan een land zelf hoe dit te regelen.

Dit houdt in dat in ons land alle hogescholen zelf voorstellen kunnen doen voor het opzetten, vormgeven en verzorgen van opleidingen waarvan de leeruitkomsten (competenties, eindtermen, eindkwalificaties, beroepsprofiel) voldoen aan de criteria die gelden voor de Dublin Descriptoren. Het is echter aan de NVAO om een oordeel te vellen hierover, dus om na te gaan of een opleiding aan de formele eisen voldoet, om vervolgens hiervoor een advies voor een formele erkenning af te geven. Of deze opleiding vervolgens ook wordt bekostigd als de aanvrager een bekostigde hogeschool is, is mede aan de CDHO, door de doelmatigheid te beoordelen. Beide oordelen gaan naar OCW, alwaar het finale besluit wordt genomen over de publieke financiering.

Private hogescholen hebben alleen de goedkeuring van de NVAO en vervolgens van OCW nodig. Mocht een bekostigde hogeschool merken dat een aanvraag voor een bacheloropleiding niet doelmatig is maar mogelijk wel op niveau en kwalitatief in orde, kan die instelling besluiten om de opleiding over te hevelen naar een private hogeschool. Het lijkt evenwel zo te zijn dat de NVAO geen aanvraag in behandeling neemt als de CDHO een afwijzend advies geeft over de doelmatigheid.

Dit alles betekent dat er een duidelijke relatie bestaat tussen de relevantie voor de arbeidsmarkt, gekoppeld aan de doelmatigheid, en de kwaliteit (niveau en leeruitkomsten, en eisen die worden gesteld aan een afgestudeerde). Er zijn vervolgens meerdere wegen om tot het eindniveau van de Bachelor te komen, maar in ons land zitten we vast aan een licentie daarvoor die is toegekend aan een hogeschool en de goedgekeurde opleidingen.

¹ In ons land zijn de descriptoren die behoren bij niveau 6 van het NLQF gelijkwaardig met de Dublin Descriptoren en kunnen dus ook worden gebruikt. In de EHEA worden 'cycli' gebruikt, in formele zin, en daaraan kunnen de landen zelf een internationale naam koppelen, zoals bij ons de Associate, Bachelor, Master en Doctorate (PhD). De Associate is evenwel nog geen internationaal vastgestelde naam.

Maar er is behoorlijk veel speelruimte voor het inbedden van afstudeerrichtingen binnen een bacheloropleiding. Deze leiden allemaal tot dezelfde erkende graad, zonder dat ze bij een accreditatie allemaal zelfstandig worden beoordeeld op de relevantie. De NVAO gaat uit van een kernprogramma van 70% en de rest is vrij te besteden – als men maar binnen het beroepsprofiel blijft en zich richt op functies die ook bij de doelmatigheid zijn genoemd, vaak vrij algemeen neergezet

Door alle dynamiek binnen het werkveld komen er binnen bepaalde functies voortdurend verwante werkzaamheden bij, met als resultaat 'nieuwe' en 'vernieuwde' beroepen. Dat wil zeggen dat allerlei beroepen die passen bij de route via de Ad, hierin kunnen worden meegenomen, en dus de betreffende graad opleveren.

12 Accreditatie resterend programma

De Ad'er krijgt een resterend programma aangeboden door de ontvangende bacheloropleiding. Dat programma kan een bestaande route zijn maar ook resulteren in een eigen afstudeervariant. In beide situaties valt het resterend programma onder de accreditatie van de bacheloropleiding.

Als de NVAO langskomt voor de herbeoordeling, zal er zonder meer worden gevraagd wat de instromende Ad'ers moeten doen, hoe en met welke vormgeving. Er kan dus op die wijze hierover rekenschap worden afgelegd.

De vraag die nog steeds kan worden gesteld is of een resterend programma op zich kan worden beoordeeld qua niveau en kwaliteit. Dat kan het geval zijn als een hogeschool alleen dat programma zou kunnen en willen aanbieden, dus zonder een licentie te hebben voor de (verwante) bacheloropleiding. Dat is tevens een optie als de Ad los wordt aangeboden of in een regio waarbij Ad'ers voor het doen van de Bachelor dienen te verhuizen. Maar in zo'n geval is het ook best mogelijk dat het resterend programma op de vestiging van de Ad zelfstandig wordt verzorgd en dat er dan een eigen accreditatie aan kan worden verbonden.

13 Eigenheid Ad en studenten

Het zal in de komende jaren wel steeds duidelijker worden dat de Ad'ers een heel eigen doelgroep vormen, en dus vanaf het begin in een eigen leerlijn zitten. Ook behoeven er formeel, dus wettelijk, geen eenheden te zijn waarbij eerstejaars van de Ad en de Bachelor samen het onderwijs volgen. De Ad-studenten hebben hun eigen vorm van begeleiding nodig, met een heldere structuur.

De vraag is natuurlijk wat die volledige scheiding nog meer gaat betekenen voor de doorstroom naar een resterend programma dat de graad Bachelor oplevert. Als ze aanschuiven bij de bestaande groepen moeten ze zich dus gaan gedragen als bachelorstudenten, maar wat betekent dit voor de aanpak? Is het een kwestie van 'aanpassen' en 'gelijk optrekken', of kan de eigenheid van de Ad-achtergrond worden bewaard en dus benut?

Ze kunnen in de Ad een half jaar voorbereiding krijgen op de doorstroom, maar het programma is 'maar' twee jaren. Dus toch een eigen groep in het resterend programma? Een eigen programma met een specifieke licentie? Of misschien is er een andere oplossing te vinden. Het zal ook te maken hebben met het aantal doorstromers en de bekostiging.

14 Verschil in oriëntatie arbeidsmarkt

Met de groei van de Ad en de eigen aanpak, is ook helder dat de opleidingen zich op andere delen van de arbeidsmarkt richten en dat steeds meer zullen gaan doen. Als een Ad'er doorstroomt naar de Bachelor moet dat verschil worden omgezet naar een aanpak waarbij de student ook de transformatie doormaakt. Maar ook dan is het nog steeds de vraag of deze student een identieke Bachelor is als de betrokkene wordt vergeleken met degenen die de vierjarige route volgen.

Hoe groot is dus de speelruimte binnen een bacheloropleiding om ook bepaalde verschillen te kunnen rechtvaardigen? Daarbij zijn uiteraard landelijke richtlijnen vastgesteld voor het eindniveau van de Bachelor, binnen een landelijk opleidingsoverleg, maar daarbij kan nog steeds elke hogeschool zelf bepalen hoe aan de eisen wordt voldaan.

Maar ja, als de arbeidsmarkt een idee heeft bij wat 'de Bachelor' is en met zich meebrengt, zal men ook eerst gewend moeten raken aan iemand die de route via de Ad heeft gedaan. Communicatie is dus gewenst, met een duidelijk inhoudelijke onderbouwing van de waarde van deze route.

15 Doorstroom met een minor... als 'gewenning'

Als de Ad steeds meer op zichzelf komt te staan, en er niet kan worden gekozen voor een 2+2-route, dient er een format te worden ontwikkeld voor een doorstroom naar een inhoudelijk verwant resterend programma dan wel voor een scheve oversteek. Kan dit met een minor binnen de Ad, een brugdeel van beperkte omvang of extra eenheden in het resterende programma? Moet de ontvangende bacheloropleiding dan ook iets (meer) doen, zeker als aldaar aanpassingen in het programma (moeten) plaatsvinden?

Een bijkomend aspect is dat een gewenste situatie kan zijn dat het resterend programma zodanig wordt ingericht dan voormalige Ad'ers en Bachelors geheel of voor bepaalde eenheden bij elkaar zitten, om duidelijk te maken dat ze samen optrekken.

Specifieke situaties die nader dienen te worden gezien, zijn:

- Wat is mogelijk als Ad-studenten al na het eerste jaar willen doorgaan met een bacheloropleiding?
- Als een Ad-student vertraging oploopt, wat is haalbaar in het derde jaar van inschrijving met betrekking tot het alvast kunnen beginnen aan het resterend bachelorprogramma?

16 Zelfstandigheid Ad - en NVAO

We moeten er met z'n allen aan gaan wennen dat de Ad een zelfstandige positie heeft. Als je daar vanuit gaat, zullen hogescholen ook anders naar de Ad gaan kijken, en eveneens naar de wijze waarop Ad'ers een bachelorgraad kan behalen. Maar dat geldt ook voor de overheid en de NVAO, het hebben van een frisse blik. Bij de beoordeling door de NVAO van een nieuwe en bestaande Ad-opleiding wordt gevraagd wat de doelgroep is en hoe vervolgens in het programma en de begeleiding hierop wordt ingespeeld. Ook is het van belang om aan te geven hoe de Ad zich verhoudt tot de Bachelor, al zijn er wel verschillen bij de panels hoe ze hiernaar kijken.

Tevens is het voorsorteren op de Bachelor in de Ad niet echt de primaire bedoeling, gelet op de wijze waarop een Ad-programma vooral op de arbeidsmarkt is gericht, en dus niet in eerste instantie op de doorstroom naar de Bachelor. Dat laat onverlet dat de mogelijkheid van de doorstroom naar de Bachelor van belang is.

17 Ad en niveau 5

Het is van belang dat we niveau 5 benadrukken als referentie voor de Ad, dus dat er een duidelijk respect bestaat voor degenen die dit niveau weten te bereiken. Juist het uitgaan van een niveau in ons land maakt voor iedereen duidelijk wat er is gepresteerd. Vervolgens kan worden gekeken naar de onderliggende opleiding, de inhoud, de vorm en dan ook de aanbieder. Dus ook in dat opzicht gaat het om een zelfstandige route, en dat wil zeggen dat de Ad niet per se moet worden neergezet als de route naar een volgend niveau.

18 Na de Ad kiezen voor certificaten e.d.

Als de Ad meer en meer als een zelfstandige opleiding wordt gezien, en dus niet als een 'noodzakelijke' opstap naar de Bachelor (voor groepen die anders niet naar het hbo zouden zijn gegaan en om andere redenen), mag ook worden verwacht dat het bedrijfsleven Ad'ers in dienst neemt in functies waarbij de opscholing aan de hand van certificaten gebeurt. Dan heb je het over branche-opleidingen, private trajecten en wat we nu micro-credentials noemen.

Als de werkgever voor de scholing betaalt, zal deze naar de effectiviteit van de scholing kijken, in samenhang met het budget. Grote bedrijven sluiten hiervoor 'raam-overeenkomsten' met private aanbieders af om de werknemers permanent te kunnen scholen.

Indien de persoon vervolgens zelf nog een Bachelor wil behalen, kunnen die certificaten worden ingezet voor vrijstellingen, in samenhang met een persoonlijke inschrijving bij een hogeschool.

Het kan alles bij elkaar betekenen dat de Ad een eigen plek in de functiehuisen gaat krijgen, net als de Bachelor. Maar dan ook zodanig dat een bedrijf de aanvullende scholing daarop baseert, zonder dat voor een functie op een hoger niveau een compleet diploma nodig is.

19 Bekendheid

De Ad wordt dus wel bekender, al gaandeweg, maar nog niet echt terug te zien in de functiehuisen, dus als er vacatures op niveau 5 zijn. Daarvoor kan men ook nog steeds iemand met mbo-4 aan-

nemen en dan opscholen via het behalen van certificaten - of een Bachelor aannemen die onder het eigen niveau van start gaat – en mogelijk ook certificaten op 6 mag gaan behalen. Uitzonderingen zijn o.a. de Retail en de Kinderopvang, alwaar de functies aan 5 zijn gekoppeld.

Ook in de CAO's is de Ad nog 'geen kind aan het functiehuis'. Als er over scholing wordt gesproken, en dat is steeds meer het geval, moet dit ook gaan gebeuren. Het is ook een schone taak van de hogescholen om dit mee te nemen in de regionale contacten (stages, afstuderen, duaal, projecten, en andere zaken waarin dit op een natuurlijke wijze is te doen).

20 Ouders en keuzes

Het is nog niet echt onderzocht maar de Ad kan in de komende jaren steeds interessanter worden in keuzeprocessen waarbij de ouders nadrukkelijk betrokken worden. Decanen en begeleiders kunnen in voorkomend geval wijze op de route Ad-B-M, met als voordeel dat er meerdere waardevolle uitstapmomenten zijn.

21 Moet er een resterend programma zijn en een doorstroomprogramma...

De Ad-opleiding staat op zichzelf, en moet dus als zodanig ook in de markt worden gezet. Maar dat roept de vraag op of de hogeschool verplicht is om het programma zodanig in te richten dat een student vervolgens in staat is om een resterend bachelorprogramma te gaan doen – desnoods met inzet van een daarop gericht doorstroomtraject of een minor.

De wet zegt daar niets over, los van de eis dat in de OER van de Ad-opleiding staat welke vervolgmogelijkheden er zijn. Dat kunnen er vele zijn, naar inhoudelijk verwante opleidingen of via een scheve oversteek, binnen de eigen hogeschool maar ook naar 'elders' in ons land. Dat maakt het wel lastig. De overheid verwacht echter dat binnen de eigen instelling zo optimaal mogelijk wordt gezien hoe een studeerbare en doorlopende route is vorm te geven. Maar het hoe, dat wordt aan de betrokkenen zelf overgelaten.

Dat kan alleen maar als de afleverende Ad-opleiding en de ontvangende bacheloropleiding elk jaar met elkaar om tafel gaan om de opties door te nemen, te bezien op aanpassingen en hoe en waar aan welke kant de scenario's worden ingericht. Dat betekent in de praktijk het bepalen van het kader hiervoor en de speelruimte die er aan beide kanten is. Ook zal elk jaar moeten worden bezien of de programmatische aanpassingen in beide opleidingen moeten leiden tot een actualisering van de afspraken.

Tevens dient in de gaten te worden gehouden dat de toezeggingen die worden gedaan aan de a.s. studenten en degenen die in de Ad bezig zijn, gestand worden gedaan. Het gaat om de rechten die studenten hebben op hetgeen programmatisch wordt aangeboden.

Dat betekent dat er wordt gekeken naar:

- Wat is in de Ad als zodanig opgenomen dat de betreffende eenheden kunnen worden gezien als een voorbereiding op het resterend programma...
- Wat kan er door een Ad'er alvast extra worden gedaan naast de opleiding om zich te kunnen voorbereiden op het resterend programma...
- Wat moet een Ad'er extra doen alvorens te kunnen starten met het resterend programma met ingang van het nieuwe studiejaar (bijvoorbeeld in een brugdeel, in de zomer e.d.)...
- Wat moet de Ad'er aanvullend doen in het eerste semester van het resterend programma...
- Hoe ziet het resterend programma eruit op basis van het Ad-programma, normaal gesproken, voor degenen die met deze Ad de bachelorgraad willen gaan behalen...
- Welke mogelijkheden zijn er om binnen het resterend programma te differentiëren, op basis van het Ad-programma en de mogelijke afstudeeropties die daarbinnen bestaan...

Natuurlijk gelden deze zaken niet in alle gevallen. Het zijn de aspecten van het traject Ad-Bachelor die in een kader moeten worden gezien.

Het aanbieden van een resterend programma binnen een bacheloropleiding voor instromende Ad'ers is geen verplichting volgens de wet. Een opleiding kan stellen dat Ad'ers zich normaal kunnen aanmelden en dat op individuele basis wordt gezien wat nodig is om te worden toegelaten en hoe het programma eruit komt te zien. In voorkomend geval moet de betrokken student zelf gaan bezien hoe aan die eisen kan worden voldaan en of de Ad-opleiding hierbij behulpzaam kan zijn.

Een CvB kan voor de eigen instelling als beleid hebben dat voor inhoudelijk verwante opleidingen er altijd sprake moet zijn van een route die vier jaren vraagt in nominale zin.

22 Bachelors: verschillende routes

Het zal in de komende tijd duidelijker gaan worden hoe de arbeidsmarkt aankijkt tegen 'de Bachelor' in verschillende gedaantes. We hebben al de hbo-bachelor, niets anders dan wat vroeger een hbo-afgestudeerde was, en de wo-bachelor, die weinig kans op werk maakt en beter kan doorstuderen voor een Master. Of de routes belangrijk zijn, dus rechtstreeks of via de Ad (iemand met een Ad kan dus ook naar een wo-bachelor), moet gaan blijken.

23 Beleid hogeschool Ad en Bachelor

Een hogeschool heeft als doel om mensen de kans te bieden een diploma op een hoger niveau te behalen, op 5 dan wel 6, kijkende naar de mogelijkheden die iemand persoonlijk heeft. Dat behoort tot het maatschappelijk en emancipatorisch belang voor ons land. Dat wil zeggen dat een hogeschool de Ad en de Bachelor daarvoor moet inzetten, en daarnaar dient te handelen.

24 Invalshoek bij het traject

Bij het beoordelen van het traject zijn diverse invalshoeken te kiezen. Dat kan interessante verschillen opleveren met betrekking tot de inrichting en de vormgeving, gelet op de diverse belangen. Een student kijkt er anders naar, net als het CvB dit zal doen. Ook kan de afleverende Ad-opleiding een andere mening hebben dan de ontvangende bacheloropleiding.

De overheid heeft mogelijk ook een visie, maar het is absoluut nog niet helder hoe die zou moeten worden uitgewerkt. Het werkveld zal ook met veel belangstelling bezien wat de Ad verder gaat betekenen voor het wervingsbeleid, de interne scholing en het besteden van scholingsgelden. Een werknemer zal ook de Ad kunnen omarmen als het doen ervan bijdraagt aan de loopbaan, net zo goed als een zzp'er een afweging moet maken tussen het behalen van certificaten en het volledige programma van een formele opleiding.

In de voorbereiding op de tweedaagse in oktober zullen die invalshoeken zonder meer een rol gaan spelen, voor de diverse te onderscheiden sessies.

Deel 3

In dit deel wordt ingegaan op de onderwerpen die in de chat tijdens de sessie een plek kregen, met vragen, suggesties, kanttekeningen en ontwikkelingen die we moeten meenemen in het vervolg. Ook hierbij zijn allerlei aanvullende bronnen aangeboord, op alles zaken in een bepaalde context te kunnen plaatsen, dus als het gaat om 'wat gaat de verdere invoering van de Ad ons allemaal brengen in het hoger onderwijs'.

1 Algemeen

Hierbij een aantal algemene opmerkingen als het gaat om bepaalde aspecten van de sessie, mede om rekening mee te houden in het vaststellen van allerlei kaders.

- Er wordt steeds vaker gesproken over EC bij de studielast. Dat is wettelijk gezien onjuist en vermelding ervan maakt in formele zin een diploma ongeldig. Het gaat om studiepunten. In een diplomasupplement mag wel worden vermeld dat 120 studiepunten gelijk staan aan 120 credits conform het ECTS, dus het onderliggende systeem in de internationale context. Nederland gebruikt die credit dus niet in formele zin.
- Als studenten rechtstreeks vanuit het mbo, havo dan wel vwo naar een deeltijdse opleiding gaan doen, op basis van een combinatie van werk en studie, is het een duale opleiding die ze gaan volgen – op basis van de informatie die hierover wordt verstrekt. In formele zin mag niet voor alle eenheden zonder meer worden geleund op het werk bij deeltijd, zoals die aanpak bij duale opleidingen wel formeel dient te worden vastgelegd in een overeenkomst. Ook zullen er in het algemeen problemen optreden met betrekking tot de doelmatigheid bij deeltijd..
- Er worden door vrijwel alle hogescholen specifieke toelatingseisen gesteld aan mensen die een deeltijdse opleiding willen gaan volgen en die nadrukkelijk afwijken van de voltijd. Dat is wettelijk niet toegestaan. Als een hogeschool voor een opleiding – en dan voor alle varianten, vt, dt en duaal – aanvullende eisen wil stellen naast hetgeen wordt vereist op basis van het profiel een nadere vakken (havo/vwo) resp. naast het hebben van een diploma mbo-4 (ieder-

een mag naar het hbo, zonder extra eisen), dan dient daarvoor apart toestemming te worden verleend door de minister. Dat is alleen tot nu het geval bij opleidingen voor de kunst, sport, hotel, en een paar andere opleidingen. Maar daarbij hoort nooit het hebben van een (relevante) baan, het aantoonbaar hebben van werkervaring, het hebben van een contract voor een minimum aantal uren e.d.

Wel mag de student worden gewaarschuwd dat bepaalde eenheden in een werkomgeving moeten worden gedaan, net als bij voltijd een stage nodig is (zie artikel 7.27 van de wet). Dat houdt in dat in de OER staat voor welke eenheden en leeruitkomsten een relevante werkomgeving nodig is. Dat kan via een collega of op een andere manier, als de student in een andere omgeving werkzaam is. Als de student hierin niet zelf slaagt, kan het zo zijn dat hij of zij de opleiding dient te verlaten (of de opleiding dan dient te zorgen voor een alternatieve opdracht, is niet altijd helder). De 'schuld' ligt dan bij de student zelf.

Dit alles zal later ook nog weer eens worden aangekaart bij OCW.

- Een opleiding vormt als het ware een geheel d.w.z. dat het diploma wordt uitgereikt als aan het eind van het programma het afsluitend examen is behaald.
- Het is opmerkelijk dat in de wetgeving niets wordt gezegd over het aantal studiepunten dat het traject Ad-Bachelor (minimaal) dient te omvatten. De rechtstreekse route dient wettelijk een aantal van 240 studiepunten te hebben. Omdat we 60 ervan per jaar dienen te programmeren (los van een andere optie bij deeltijd, maar die past geheel niet bij alle andere kaders en regelingen – zie de opmerking verderop). Een Ad omvat minimaal 120 studiepunten, maar er is geen maximum aan gekoppeld, bijvoorbeeld 150, maar iedereen begrijpt wel dat we ons geen Ad van 180 punten kunnen permitteren, gezien alle andere kaders, hoewel de bekostiging op zich geen drempel is, want daarvoor is vier jaren beschikbaar.

Het kan zo zijn dat bij het beoordelen door de ontvangende partij van het Ad-programma van 120 studiepunten het resterende bachelorprogramma minder dan 120 punten hoeft te bedragen, bijvoorbeeld als er bij de Ad sprake is van het behalen van leeruitkomsten die zwaarder meetellen dan hoe dit zou zijn gebeurd in de eerste twee jaren van de bacheloropleiding.

Kanttekening hierbij, betreffende deeltijdse opleidingen:

Een CvB mag in principe een deeltijdse Ad uitsmeren over vier jaren, dus 4 x 30 punten. Maar dan vangt de hogeschool voor vier jaren volledige bekostiging en de student betaalt vier keer het wettelijk collegegeld. Dat lijkt niet de bedoeling te zijn.

Een truc is om een student alleen steeds het eerste semester in te schrijven en dan van het collegegeld elk jaar de helft terug te geven. Dat kan ook door twee keer het eerste semester te nemen en twee keer het tweede semester, om maar twee keer bekostiging te vangen.

En zo is er nog wel wat verder te regelen, in een grijs gebied...

Overigens zitten er nog twee aanpassingen in het vat nl. met het flexstuderen (betalen per punt) en het mogen gaan werken met leeruitkomsten. Het is afwachten hoe dit allemaal gaat landen in de wet want dan moeten tevens allerlei andere kaders en regelingen flink op de schop.

2 Vervolg na de Ad: scenario's en dynamiek

De Ad is een zelfstandige opleiding. Maar op basis van de wet en internationale afspraken (en het gebruik van de Dublin Descriptoren) moet een Ad-bezitter de kans worden geboden om verder te studeren voor een Bachelor. Er is evenwel verder niets geregeld ten aanzien van op welke manier dit dient te gebeuren en waarop een student recht heeft, met een Ad-diploma. De overheid heeft evenwel de verwachting uitgesproken dat de verdere leerlijn zo soepel mogelijk moet worden ingevuld en tevens studeerbaar dient te zijn.

Het is tevens zo dat elke student die aan een Ad of Bachelor begint, vier jaren bekostiging oplevert voor de hogeschool waarbij de betrokkene formeel staat ingeschreven. De student mag best langer studeren, elk jaar weer tegen het betalen van wettelijk collegegeld.

Er zijn verschillende scenario's te beschouwen. We maken dan even geen onderscheid tussen de doorstroom binnen de eigen hogeschool en naar een andere hogeschool, na het hebben behaald van de Ad. We kijken ook niet naar het aantal studiepunten, nominaal en aan elkaar gekoppeld - en ook nog niet naar de varianten en de koppelingen daarbij binnen het traject.

- Na twee jaar Ad kan het resterende bachelorprogramma worden doorlopen en de Bachelorgraad worden behaald. Daarvoor vindt een inschrijving bij een bacheloropleiding plaats, waar-

bij aan de student de mogelijkheid wordt geboden om dit resterende programma in twee jaren te doorlopen. De student wordt dus 'overgedragen' door de Ad-opleiding aan de bacheloropleiding, vallend onder het regime van de examencommissie daarvan.

- Na twee jaar Ad wordt deze overstap naar een bacheloropleiding gemaakt waarbij het resterende programma langer dan twee jaren zal vergen, op basis van de beoordeling van de ontvangende examencommissie. Het is aan die bacheloropleiding om te bezien hoe een en ander wordt vormgegeven.

Maar dan kan er van alles gebeuren of op een andere wijze worden beschouwd en gewogen. Ook zal een hogeschool stevig naar het eigen beleid moeten gaan kijken. Een aantal voorbeelden:

- Als een Ad'er is begonnen, besluit de bacheloropleiding haar programma aan te passen, waardoor eerdere afspraken niet meer gelden;
- Als de afspraken zijn vastgelegd tussen een Ad en een Bachelor, verandert de Ad het eigen programma nadrukkelijk, zonder dat de Bachelor op basis daarvan veranderingen kan aanbrengen in het resterend programma;
- Als een Ad wordt ontwikkeld, zeer zelfstandig vormgegeven, en op zoek gaat naar een Bachelor, blijkt dat er geen hogescholen zijn die een resterend programma kunnen aanbieden. Hier ligt eigenlijk dus ook een taak voor de ontwikkelaars van Ad-opleidingen;
- Is er afspraken zijn gemaakt binnen een hogeschool over de mogelijkheid om alvast met een resterend programma te beginnen als de Ad bijna is afgerond, kan het gebeuren dat deze optie verdwijnt, zodat eventuele toezeggingen niet gestand kunnen worden gedaan;
- Een Ad kan heel zelfstandig worden ontwikkeld en aangeboden, op basis van de doelmatigheid in de regio, maar als de hogeschool tevens een bijpassende Bachelor wil ontwikkelen, kan deze om allerlei redenen worden afgewezen, en de vraag is dan wat vervolgens te doen;
- Als een voltijdse Ad zich richt op een deel van het werkveld waarbij het resterende programma zonder meer het beste in een duale vorm kan worden gegoten, wordt het lastig als de bacheloropleiding door de hogeschool niet in de duale variant wordt aangeboden;
- Als de Ad toegang biedt tot twee verschillende bacheloropleidingen bij twee verschillende hogescholen en bij de eigen hogeschool is het resterend programma 3 jaren en bij de andere 2 jaren vergt, moet worden bezien hoe daarmee kan worden omgesprongen.

Er zijn zonder meer andere voorbeelden te geven over de dynamiek die binnen het traject kan spelen. Ze schetsen de afhankelijkheid van elkaar. Hoe moeten we hiermee omgaan?

Het CvB van een hogeschool speelt hierbij ook een cruciale rol. Men kan in de managementcontracten voor degenen die de Ad's en de Bachelors aansturen, opnemen dat voor verwante opleidingen altijd een 2+2-route moet worden behouden. Dat kan zeker gelden voor een koppel met dezelfde variant.

Daarnaast kan bijvoorbeeld bij deeltijd worden gekozen voor een aanpak bij de Bachelor die altijd een tussenstap via de Ad kent. De vraag is wel of de NVAO hiermee akkoord gaat als dit niet wordt gedaan voor de andere varianten.

3 Onderwerpen op een rijtje

De onderwerpen uit de chat worden hier behandeld in een vorm van 'vraag en antwoord'

3.1 Maximaal aantal punten doorstroomdeel

Onderwerp: Als een Ad'er doorstroomt naar het resterende programma voor een Bachelor, wordt deze persoon daarvoor een passend aanbod gedaan.

Vraag: Was eerder toch max 30 studiepunten extra? Is dat helemaal los gelaten?

Antwoord: Ja, er staat niets meer daarover in de wet. De ontvangende bacheloropleiding stelt vast wat de omvang van het resterende programma is, en stemt zo mogelijk af met de afleverende Ad-opleiding. Als het binnen een eigen hogeschool is, kan dit. En dan worden de afspraken ook in de OER'en opgenomen. In andere gevallen is er sprake van zij-instroom bij de Bachelor.

De overheid verwacht dat bij een doorstroom binnen eenzelfde deelsector in het hbo, dus bij verwante opleidingen, dat het geheel vier jaren vraagt (nominaal). Dat kan best meer dan 240 studie-

punten vergen, maar dan moet rond de aansluiting worden gezien hoe het meerdere kan worden behaald.

Voor een niet-verwante doorstroom is er eigenlijk niets geregeld. Zowel binnen de eigen hogeschool als naar een andere hogeschool betreft het dus een vorm van zij-instroom. Dat betekent dat de student op tijd aanklopt (bij een direct willen doorgaan) bij die niet-verwante opleiding en waar dus geen arrangement in de OER staat, om aldaar te gaan bezien wat mogelijk is. Uiteraard staat de afleverende Ad-opleiding klaar om hierbij behulpzaam te zijn.

3.2 Met de Ad naar een wo-bachelor-opleiding

Onderwerp: Je kunt met een Ad-opleiding doorstromen naar een hbo-bachelor, maar ook naar een wo-opleiding. Het gaat om toelaatbaarheid, maar dan wel op basis van de eisen die de ontvangende opleiding stelt.

Vraag: In Ad zit geen propedeuse. Toch is het zo dat doorstroom naar universiteit mogelijk is.

Antwoord: De doorstroom is formeel mogelijk op basis van het Ad-diploma. Iemand die de hbo-bacheloropleiding doet kan dit al na het eerste jaar doen, met een P-diploma. De overheid maakt het dus met een Ad mogelijk, maar niet op basis van een hogeschoolverklaring waarin staat dat de Ad-student de eerste 60 punten heeft behaald. OCW vond en vindt dat de Ad'er minder geschikt is voor het gaan volgen van een wo-bachelor.

Het is dan een kwestie van het doen na de Ad van een hbo-bacheloropleiding en dan naar een wo-masteropleiding te gaan. Dat is veel handiger, korter en minder kostbaar.

Zie ook het overzicht op pagina 10 van bijgaand document <https://25cjk227xfsu3mkyfg1m9xb7-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2021/06/2021-02-Monitor-Associate-degree-opleiding.pdf>

3.3 Toelatingseisen rond overstap

Onderwerp: Toelatingseisen Ad en Bachelor

Vraag: Bij de doorstroom is het van belang dat de toegangseisen voor de Ad vergelijkbaar zijn aan de toegangseisen voor de Bachelor.

Antwoord: Dat is wettelijk niet mogelijk om als eis te stellen. Twee verwante opleidingen, een Ad en een Bachelor, hoeven niet dezelfde eisen te stellen bij de toelating, mede omdat het om verschillende inrichtingen en vormgevingen gaat.

Het zou echter wel goed zijn als er arrangementen worden afgesproken, de toelating zonder meer mogelijk is, en eventuele 'tekortkomingen' in het brugdeel worden verwerkt dan wel in het resterende programma, zeker als het gaat om een eigen afstudeerrichting binnen de bacheloropleiding.

3.4 Bekostiging als knelpunt

Onderwerp: Bekostiging

Vraag: Bekostiging is altijd een aandachtspunt, want heeft direct invloed op de student-docent ratio en dus op kwaliteit van onderwijsuitvoering. Het onderwijs moet organiseerbaar zijn en daar hoort betaalbaarheid bij.

Antwoord: Het klopt dat de inkomende gelden in de gaten dienen te worden gehouden. Na vier jaren inschrijving levert een student alleen maar het wettelijk collegegeld op. Dus iedereen die uit de nominale tijd loopt, kost geld. Dan betekent dat de route Ad-Bachelor het liefst vier jaar is, net als rechtstreeks naar de Bachelor.

Als een hogeschool een Ad'er laat zij-instromen en een resterend programma van 3 of meer jaren laat doen, levert het gegarandeerd verlies op (los van de diplomabonus van een 1 jaar als iemand de Bachelor afrondt). Dus er is een belang om het resterend programma zo kort mogelijk te laten zijn, ook bij een niet-inhoudelijke doorstroom. Ook dan kan maatwerk een aanpak zijn. Of gewoon een programma aanbieden van twee jaren, altijd – als de Ad maar enigszins verwant is.

3.5 Wat is verwantschap

Onderwerp: Verwantschap

Vraag: Hoe wordt eigenlijk bepaald of een opleiding 'verwant' is?

Antwoord: Iedereen heeft er een gevoel bij. Dat kan bij opleidingen zijn die binnen dezelfde deel-sector van het hbo zitten. Ze kunnen zich richten op dezelfde arbeidsmarktsectoren. Ze kunnen tot hetzelfde functiehuis behoren. Binnen een hogeschool kunnen ze zijn gekoppeld aan eenzelfde beroepenveldadviesraad.

Er kan sprake zijn doorlopende leerlijnen voor een aantal kernvakken, dus de kernen sluiten op elkaar aan (de BOKS'en).

De Ad's hebben nog geen gezamenlijk beroepsprofiel; althans niet alle opleidingen. Binnen de techniek zijn er weinig afspraken. Dus het is zeker wenselijk om bij het verder bepalen van wat een inhoudelijke doorstroom is, een verdere analyse te maken. En dan een register op te stellen e.d.

3.6 Groeiende zelfstandigheid Ad-aanbod

Onderwerp: Zelfstandigheid Ad

Vraag: Als de Ad steeds meer zelfstandiger wordt aangeboden, wat dan...

Antwoord: De Ad is een zelfstandige opleiding en daarmee dus niet (meer) de eerste twee jaren van de bacheloropleiding. Bij de Toets Nieuwe Opleiding moet dit duidelijk worden aangegeven. Uiteraard kunnen de Ad en de eerste twee leerjaren van de Bachelor een bepaalde overlap kennen als de functiehuisen binnen het betrokken werkveld de beroepen aantoonbaar verticaal in elkaars verlengde liggen.

Het is dan altijd nog de vraag of de Ad- en B-studenten in eenzelfde groep kunnen of moeten worden geplaatst – of dat je het 2+2-model hanteert, waarbij alle Ad- en B-studenten eerst de Ad halen en dan al dan niet doorgaan voor de Bachelor. Bij dat 2+2-model kan de hogeschool alle studenten als Ad-studenten registreren, maar dan is er geen sprake van de eerste twee jaren van de bacheloropleiding, aldus deze opleiding reducerend tot een half traject met alleen de laatste twee jaren. Dit kan worden ondervangen door alle studenten een dubbele inschrijving te geven, als Ad'er en Bachelor. Hoe dit wettelijk is te verantwoorden, moet verder worden uitgewerkt.

3.7 Brugdeel: ja of nee

Onderwerp: Het gaat om de doorstroom tussen twee eigenstandige opleidingen, maar wat betekent dit voor 'de kloof'...

Vraag: Moet je bij een zelfstandige Ad altijd iets extra's opnemen als de studenten willen doorstromen naar de Bachelor – of moet je je als hogeschool gewoon op de Ad focussen en deze versterken?

Antwoord: Omdat de Ad een eigenstandige opleiding is, hoeft er ook niet iets extra's in het Ad-programma te worden opgenomen. Als het gaat om het studiesucces is er wel een ander accent nodig, minder op beroepsidentiteit, veel meer op theoretische onderbouwing. Gezien de emancipatorische functie van het Ad-onderwijs en het bieden van toegang tot het hoger onderwijs is er wel sprake van een maatschappelijke opdracht, als het gaat om het karakter van de Ad, de zelfstandigheid en de doorloop naar de Bachelor.

3.8 Ontvangen binnen de Bachelor

Onderwerp: Zelfstandige Ad en wat dan daarna voor de Bachelor?

Vraag: Als de Ad er is, zelfstandig, maar als de doorstroom lastig wordt... wat dan

Antwoord: Dit heeft nadrukkelijk te maken met het specifiek zijn van een Ad, dus als er om allerlei redenen wordt gekozen voor de Ad in het aanbod om daarbij de relevantie voor de arbeidsmarkt zo goed mogelijk vorm te geven. In dat geval zal binnen een hogeschool (door het CvB, door het management van de Bachelor) worden bezien of er binnen de bacheloropleiding aanpassingen kunnen plaatsvinden om de doorstroom mogelijk te maken. Dat wil dan zeggen dat binnen de bacheloropleiding op meer functies wordt gemikt, een uitbreiding dus van de kansen om een baan te vinden. Bij de accreditatie wordt dit juist gewaardeerd.

Maar dit is een optie die vooral aansluit bij de Ad-opleidingen die in deeltijd worden verzorgd. Men wil als hogeschool nadrukkelijk aansluiten bij de wensen van het werkveld. Zeker als de opleiding leunt op een werkveld, kan het eigenlijk ook niet anders.

Voor voltijd geldt dit niet bij alle hogescholen. Men stemt het programma niet specifiek af op wat het werkveld wil en kan doen. Dat is meer standaard, zeker bij hogescholen alwaar de Bachelor centraal staat. Het zal anders zijn bij de PAC's dus waar men uitgaat van de Ad.

Kortom, voldoende aanleiding om hierover verder met elkaar van gedachten te wisselen.

Opmerkingen in het verlengde hiervan:

1

Met ingang van 2018 is de Ad zelfstandig. De wet geeft alleen maar formeel aan dat een Ad'er de kans moet hebben om naar de Bachelor door te gaan:

In de onderwijs- en examenregeling van de associate degree-opleiding wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn voor een aan de instelling afgestudeerde met een graad Associate degree om door te stromen naar een bacheloropleiding.

Er staat dus dat alles hierover in de OER moet zijn opgenomen. Maar het kan alleen maar over inhoudelijke zaken en regelingen gaan als de ontvangende bacheloropleidingen daarmee akkoord zijn gegaan. Dit moet schriftelijk zijn vastgelegd, dus ook ergens in de stukken van de Bachelor – en ook op andere plekken zoals de website.

2

Er staat niets over de doorstroom naar een verwante bacheloropleiding. Dat is wel het geval als het gaat om de toelichting op de wet waarbij de Ad zelfstandig werd verklaard. De overheid heeft de regeling zo simpel mogelijk willen houden, en men heeft ook niet de ontvangende bacheloropleiding verplicht het resterende programma onder alle omstandigheden af te stemmen op de Ad, dus ook als daar het programma al gaandeweg wordt aangepast. En hetgeen vervolgens belemmerend kan werken voor het aanpassen van het bachelorprogramma.

Maar de oproep is om de student zo goed mogelijk te helpen bij het scheppen van mogelijkheden en daar ook alles goed over te communiceren. Zie hieronder.

4.4 Na afronding van de associate degree

De associate degree-opleiding leidt op tot niveau 5 van het EQF en NLQF en wordt afgerond met de graad Associate degree. Het instellingsbestuur kan de graad aanvullen met de vermelding van het vakgebied of het beroepenveld waarop de graad betrekking heeft. De associate degree-opleiding heeft als doel dat afgestudeerden op de arbeidsmarkt in functies op niveau 5 instromen en (net als het Ad-programma nu) om te dienen als opstap naar hbo-bacheloropleidingen voor studenten die zich, na kennismaking met het hoger onderwijs, verder willen ontwikkelen. Het wetsvoorstel voorziet in een taak voor instellingen om de verdere opscholing van afgestudeerden aan associate degree-opleidingen te bevorderen. Het betreft zowel een taak voor de instelling die de associate degree-opleiding verzorgt als voor de instelling die de hbo-bachelor-opleiding verzorgt waarnaar de associate degree-student wil doorstromen.

De instelling die de associate degree-opleiding verzorgt, ondersteunt de student in zijn oriëntatie op hbo-bacheloropleidingen. Deze instelling beschrijft tevens in de onderwijs- en -examenregeling welke mogelijkheden er voor doorstroom naar de hbo-bachelor zijn voor de aan deze associate degree-opleiding afgestudeerden. De medezeggenschap heeft instemmingsrecht op het betreffende deel van de onderwijs- en examenregeling. De instellingen die hbo-bacheloropleidingen verzorgen waarnaar de associate degree-student overweegt door te stromen, dragen er zorg voor dat de student kennis kan nemen van de inhoud en duur van het resterende deel van hbo-bacheloropleidingen. Deze instellingen dragen er ook zorg voor dat de associate degree-afgestudeerde die voor de hbo-bacheloropleiding kiest, het resterende deel van de opleiding op een zo efficiënt mogelijke wijze kan afronden, bij voorkeur in een verkorte periode. Hierbij zij aangetekend dat het uiteindelijk aan de examencommissie van de desbetreffende (groep van) hbo-bacheloropleidingen is om te bepalen welke programmadelen de associate degree-afgestudeerde nog moet volgen om een hbo-bachelordiploma te kunnen behalen.

Het is wenselijk dat de hogescholen in gezamenlijkheid tot een ruim aanbod van hbo-bacheloropleidingen komen waarnaar associate degree-afgestudeerden kunnen doorstromen. Hiermee

wordt recht gedaan aan de profilering van de student en de emanciperende functie van de associate degree-opleiding.

Internetconsultatie (citaten uit de reactie daarop)

Doorstroom associate degree naar een hbo bacheloropleiding

Een belangrijk punt dat uit de consultatie naar voren kwam is de doorstroom van een associate degree-afgestudeerde naar een hbo-bacheloropleiding. Verschillende reacties waren gericht op de bepalingen in de conceptversie van het wetsvoorstel die regelden dat de mogelijkheden voor doorstroom naar de hbo-bachelor opgenomen moesten worden in de onderwijs- en examenregeling van de associate degree-opleiding, onder vermelding van de hoogte van het aantal studiepunten waarvoor de associate degree-afgestudeerde kan worden vrijgesteld.

De reacties gingen voornamelijk over het tot stand komen van afspraken tussen instellingen die de associate degree-opleiding verzorgen en de instellingen die hbo-bacheloropleidingen verzorgen die zouden moeten worden vastgelegd in de onderwijs- en examenregeling van de bacheloropleiding. Daarnaast is uit de reacties op te maken dat door een dergelijke vastlegging in de onderwijs- en examenregeling de mogelijkheid van aanpassingen in het curriculum van hbo-bacheloropleidingen zou kunnen worden belemmerd. De reacties zijn aanleiding geweest om de bepalingen aan te passen waarbij het belang van de associate degree-afgestudeerden centraal staat.

Gedurende het overstapproces naar de hbo-bacheloropleiding hebben de instelling die de associate degree-opleiding verzorgt en de instelling die de hbo-bacheloropleiding verzorgt, op verschillende momenten verantwoordelijkheden ten aanzien van de student. Hierbij dient bijzondere aandacht uit te gaan naar mogelijke vrijstellingen voor de afgestudeerde associate degree-studenten en de programmatisch aantrekkelijke inrichting van de hbo-bacheloropleiding voor de associate degree-afgestudeerden (zie paragraaf 4.4).

3

Een belangrijk punt dat nog verder moet worden uitgewerkt, is in hoeverre de Ad-opleiding – en in het verlengde daarvan een ontvangende bacheloropleiding – zich dient te houden aan hetgeen in de richting van een a.s. student wordt gecommuniceerd over: de opzet van de Ad, de afstudeerrichtingen, en de doorstroommogelijkheden naar bepaalde bacheloropleidingen waarmee afspraken zijn gemaakt en die ook bekend zijn gemaakt.

Wat dus als een student op basis hiervan deze route kiest en ergens tijdens de Ad bepaalde opties komen te vervallen? Wat als dat komt door aanpassingen aan de kant van de bacheloropleidingen? Welke rechten heeft een student in dat geval?

Moet je als Ad-opleiding een disclaimer opnemen in de studiegids en de OER? Kan dit formeel?

4

Een Ad-opleiding kan meerdere afstudeerrichtingen hebben. Dat kan inhouden dat door het kiezen van een van de richtingen bepaalde doorstroomroutes naar de Bachelor worden belemmerd en mogelijk ook worden afgesloten – als het gaat om het niet verliezen van studietijd dan wel het moeten doen van veel extra eenheden alvorens aan het gewenste resterende bachelorprogramma te kunnen beginnen.

Er dient in ieder geval duidelijkheid te bestaan over deze keuzes in de richting van de Ad-studenten.

5

De overheid baseert zich mede op de afspraken die binnen het Bologna proces en de European Higher Education Area zijn gemaakt nl. met inzet van de Dublin Descriptoren. Een aspect daarvan is dat binnen het hoger onderwijs iedereen die een graad heeft behaald, in staat dient te worden gesteld om door te studeren voor een hogere graad.

Onderwerp: Zelfstandigheid Ad en hoe dan verder

Vraag: Hoe zal de zelfstandigheid van de Ad in de komende jaren gaan leiden tot aanpassingen binnen het stelsel

Antwoord: Dat is op zich lastig te beantwoorden. Maar als er meer Ad's komen die zelfstandig zijn ontwikkeld en dan worden aangeboden, zal er moeten worden onderhandeld met een of meer bacheloropleidingen over de doorstroom. Zeker als daarbij wordt gestreefd naar een totale route van vier jaren is de vraag of dat lukt en wie water in de wijn van het programma moet doen. Kunnen

er voldoende Ad'ers doorstromen om een eigen groep in de Bachelor te vullen? Gaat men zich toch als Ad richten op het werkveld en moeten afgestudeerden vervolgens gewoon hun eigen weg zien te vinden, dus aan een Ad beginnen zonder de garantie van het hebben van een tweejarig resterend programma?

Hoe zullen de PAC's deze scenario's gaan hanteren, zeker in een eigen vestigingsplaats, is een vraag. Zullen ze met alle bacheloropleidingen in hun omgeving afspraken moeten maken? Kunnen ze dus meerdere hogescholen bedienen, met elk hun eigen programma's in bacheloropleidingen die wel eenzelfde naam hebben maar toch een eigen insteek kiezen?

Zal er een moment komen dat vooral deze PAC's gaan aandringen op het mogen aanbieden van een eigen resterend bachelorprogramma, zelfstandig te beoordelen (NVAO, CDHO) of onder de vlag van de betreffende hogeschool? Het zou dan kunnen zijn dat die route van 2+2 tot eigen groep van functies op 5 en 6 gaat leiden, en daarmee een aanvulling op de bestaande bachelorafgestudeerden gaat worden. Is er plaats voor meerdere varianten in die zin?

3.9 Wat is de status van het Ad-programma bij doorgaan met de Bachelor

Onderwerp: vrijstellingen of resterend programma

Vraag: Wat is de status van de doorstroom

Antwoord: Op basis van de wetgeving en de verdere regelingen kan een bezitter van het Ad-diploma toegelaten worden tot een hbo-bachelor. Maar het is aan de ontvangende hbo-opleiding om te bepalen wat er nog dient te worden gedaan om de bachelorgraad te behalen.

Dat houdt in dat er sprake is van een vorm van zij-instroom. Het is dan net zo iets als 'het glas is half vol of half leeg'...

Het probleem met het geven van vrijstellingen is dat de eerste fase van de bacheloropleiding niet samenvalt met het Ad-programma. Er kan geen 1-op-1 vaststelling van de vrijstellingen plaatsvinden en daarom dient te worden vastgesteld welke leeruitkomsten al bekend mogen worden verondersteld. Op basis daarvan kan het resterende programma worden aangeboden (en dat begrip bevelen we ook aan – resterend programma).

In beide gevallen wordt er aan het eind een diploma uitgereikt met daarop de behaalde eenheden van dit resterende programma en de vermelding dat de student is toegelaten op basis van het Ad-diploma.

3.10 Opbouwen van routes uit delen...

Onderwerp: Concept opleiding en aanbieden van eenheden

Vraag: Komt er meer kans op het kunnen opbouwen van een route op basis van eenheden, modules, blokken e.d.

Antwoord: Er wordt op ambtelijk niveau wel gediscussieerd over het loslaten van het concept opleiding, maar dat zal pas aan de orde zijn nadat er een wet is op de instellingsaccreditatie. Verwachting: 2027 en verder.

Maar ja, ben je als hogeschool een supermarkt van opleidingen of ben je een hub voor ontwikkeling van mensen en organisaties? Dat is een onderwerp dat best wel eens goed op de agenda van de beleidsmakers en de betrokkenen mag komen te staan. Iets voor de tweedaagse in oktober...

3.11 Hoe de Bachelor te zien als doel van een Ad'er

Onderwerp: Wat als je de Bachelor van de vierjarige route als horizon ziet van de route via de Ad?

Vraag: Wat betekent dit voor de zelfstandigheid van de Ad en het kunnen afwijken van de eerste twee B-jaren, en voor het brugdeel?

Antwoord: Binnen een hogeschool moeten hierover duidelijke afspraken worden gemaakt, over en weer. Dat geldt nadrukkelijk voor opleidingen waarbij de arbeidsmarkt gewend is aan wat de bachelorafgestudeerden met zich meebrengen en wat ze kunnen en kennen.

Wil het werkveld niet merken dat iemand de Bachelor behaalt via de Ad? Is het zo dat dat werkgevers dit van belang vinden? Is het werkveld niet bereid om iemand die een Ad doet en dan een wat afwijkend resterend programma volgt maar wel binnen het beroepsprofiel blijft, en daarmee in allerlei functies aan de slag kan gaan, niet als volwaardig te zien? Is dit te vergelijken met Ad'ers die aan de slag gaan en certificaten op 6 doen – dus is dat geen volwaardige optie? Is het een kwestie van gewinning binnen het werkveld?

Als de Ad'er instroomt in het derde leerjaar en dus verder meedoet met het vervolg op wat de bachelors in de eerste twee jaren hebben gedaan, om aan die vraag van het werkveld te voldoen, kun je stellen dat bij allerlei technische hbo-opleidingen met 30 studiepunten de technische inhoud van jaar 1 en 2 van de bacheloropleiding nooit is bij te leren – zo wordt aangegeven, op basis van de opgedane ervaringen. Technische opleidingen zitten erg sterk op inhoud en zijn minder breed ingevuld – ook binnen allerlei afstudeerrichtingen.

Het is dus geen optie dat een facility manager in 2 jaar of 2,5 jaar een Bachelor binnen engineering kan halen, met een zeer scheve oversteek. De vraag is dan ook of de aanvullende eisen die aan de zij-toelating bij de Bachelor zodanig hoog dienen te zijn – ook kijkend naar de nadere vooropleidingseisen voor de Bachelor – dat de drempel gewoon te hoog moet worden gelegd. Daarmee zou zelfs een start vanaf het begin niet haalbaar kunnen zijn.

De doorstroommogelijkheden waarvoor de hogeschool zich verantwoordelijk acht binnen de OER, moeten dus wel beschreven worden. De rest moet aan de student zelf worden overgelaten, als het gaat om afwijkende keuzes.

Een aanvullende punt is overigens wel is dat een hbo-opleiding een bepaalde kern kent, de BOKS. Daarmee kenmerkt een opleiding zich, ook voor het werkveld. Je zou dus ook kunnen stellen dat als die BOKS is verworven, dit ook naar de werkgevers valt te communiceren. En dat een Bachelor een Bachelor is...

Maar als er een bepaalde verwachting leeft bij het werkveld en de branches over wat een Bachelor aan competenties meeneemt, dan moet de Ad'er die ook kunnen verwerven. Een optie is dan om binnen het Ad-aanbod twee verschillende routes aan te bieden, naar het werkveld en gericht op de Bachelor (en dan heb je het eigenlijk over een 2+2-variant).

3.12 Beroepen via verschillende leerwegen

Onderwerp: Verschillende beroepen na Ad-B resp. B

Vraag: Zitten aan beide routes andere beroepen of functies verbonden...

Antwoord: Het is de verwachting dat dit wel het geval kan zijn, zeker als het gebied binnen het werkveld waarvoor wordt opgeleid redelijk breed is. Je zou ook kunnen kijken naar welke functies de mensen bekleden die na een Ad gaan werken en doorgroeien naar niveau 6 door het behalen van 'smalle' certificaten. Dan gaat het dus ook om het volgen van kleine kwalificaties die je ook kunt vergelijken met afstudeerrichtingen, minoren en keuzevakken in het laatste deel van de Bachelor.

Het zou het onderzoeken waard zijn om te bezien waar die groepen allemaal terechtkomen.

Als er verschillen zijn, kan het een rechtvaardiging zijn om de Ad'ers die opgaan voor de Bachelor een eigen afstudeerrichting te geven. Of misschien wel een geheel eigen tweejarig programma (net zoiets in het 2+2-model).

Het kan ook meehelpen om de Ad meer bekend te maken bij het werkveld, dus door te vertellen dat werkgevers twee soorten Bachelors kunnen binnenhalen (of zelf Ad'ers gaan opscholen met kwalificaties die aan niveau 6 van het NLQF zijn gekoppeld).

We realiseren ons dat om dit voor elkaar te krijgen nog wel allerlei hobbels moeten worden genomen. Het is zeker een ander perspectief, om eens over na te denken.

3.13 Vacatures op 5 en 6

Onderwerp: Vacatures specifiek voor Ad

Vraag: Hoe kan het dat er nog weinig vacatures zijn, met als eis een Ad.

Antwoord: Er zijn wel al voorbeelden te geven. Ad Retail is wel ingeburgerd ook in bedrijfsleven. Dat kan te maken hebben met een actieve branche, met een eigen functiehuis en interne opleidingen, ook op 4, 5 en 6. Ze kunnen dus goed vergelijken met wat een hbo'er inbrengt en hoe deze verschilt van iemand die al werkend wordt opgeleid, stap voor stap. Zie ook het vorige onderwerp.

Maar als de bekendheid van Ad niveau in vacature teksten zichtbaar is en wordt, is er echt sprake van een winst.

3.14 Van verschillende kanten bezien – het traject

Onderwerp: Beelden aan beide kanten

Vraag: Als het gaat om de samenwerking Ad-Bachelor, kijkt men er dan van beide kanten op dezelfde wijze naar...

Antwoord: Er is niet altijd sprake van een probleem bij de doorstroom op zich. Het gaat ook om de aansluiting met betrekking tot aspecten zoals: Zijn er gedeelde beelden van beroepsbekwaamheid en gedeelde normen voor de beoordeling van beroepsbekwaamheid (o.a. het niveau)? Denk ook aan generieke rubrics voor algemene hbo-vaardigheden die in het Ad-profiel benoemd worden.

Daarbij speelt dus mee dat er ook doorlopende leerlijnen moeten en kunnen zijn, alwaar in de Ad een zekere basis is gelegd – en waarbij in de Bachelor wordt voortgebouwd. De wijze waarop bepaalde eenheden worden beoordeeld kan best afwijken, maar om de aansluiting soepel te laten verlopen, voor de student maar ook voor werkgevers die in beide trajecten betrokken zijn bij allerlei praktische componenten, moeten er toch gelijkwaardige scenario's worden ingevuld.

Overigens speelt dit zeker een rol als een student na de Ad van variant verandert, dus van voltijd naar duaal, van duaal naar deeltijd, noem maar op. Die koppels vormen absoluut een uitdaging om ze voor de student optimaal te laten functioneren.

3.15 Dynamiek en vraag naar Ad'ers

Onderwerp: Huidige arbeidsmarkt

Vraag: Is een Ad'er nu meer geliefd, omdat deze eerder aan het werk kan

Antwoord: Je ziet daar waar krapte op de markt is voor het beroep van de bachelor, er sneller ruimte komt bij werkgevers om na te denken over specifieke Ad-functies binnen de organisatie. Een tweejarige opleiding is dan meer wenselijk dan een 4-jarig programma

3.16 Meer student- en vraaggerichte routes

Onderwerp: Meer eigen routes voor studenten - via Ad-Bachelor

Vraag: Kunnen we meer persoonlijke routes maken

Antwoord: Dat betekent student-gecentreerd i.p.v. docent-gecentreerd onderwijs. Maar dan moeten we ook gaan kijken naar de rol van bedrijven, bijvoorbeeld als die Ad'ers aan het werk gaan en toch op een bepaalde wijze kunnen werken aan het doen van een resterend programma – denk aan certificaten, eenheden bij de hogeschool en het inbrengen van de praktijkervaringen.

Dat kan als certificaten onderdelen zijn van één of meer opleidingsprofielen.

Dat is ook wel een mooi voorbeeld van de maatschappelijk functie van het hbo en het vormgeven van het leven lang leren.

Maar het is allemaal nog wel erg broos, en in ontwikkeling. We moeten in de gaten houden wat er in het werkveld speelt en hoe het bedrijfsleven kijkt naar de verschillende leerroutes. Is iemand die bijvoorbeeld met het vmbo op zak gaat stapelen, dus havo en dan vwo, minder gewild, met minder aanzien en status, dan degene die meteen rechtstreeks het vwo doet. Het is wel hetzelfde diploma, maar de weg was anders. Wat zegt dit over de persoon, in positieve en negatieve zin? Moeten dus ook vwo-diploma's een diplomasupplement kennen? Wordt dit ook niet besproken bij een sollicitatie?

Dus, hoe zorgen we ervoor dat personen die op eenzelfde niveau komen, ook gelijke kansen gaan krijgen? Is een Bachelor in het hbo gelijk aan die in het wo? Ja, qua niveau, maar dan hebben ze wel verschillende competenties, kennis, vaardigheden... en die verschillen mogen niet leiden tot verschillende kansen... en waardering.

Deel 4 Belangrijkste aandachtspunten

We zetten hieronder een aantal interessante aspecten van het onderhavige traject onder elkaar, in een min of meer willekeurige volgorde. Deze zaken zullen verder worden gebruikt voor de komende discussies en studiedagen, zoals de tweedaagse in oktober.

1. Het lijkt erop dat door alle actuele ontwikkelingen, in het onderwijs zelf maar ook op de arbeidsmarkt, mbo'ers in hoog tempo zullen gaan kiezen voor een vervolg in het hbo met een Ad.
2. Hogescholen hebben kennelijk een zekere voorkeur voor een aanpak om deeltijdse Ad's in te bedden in een structuur waarbij iedereen die opteert voor een Bachelor, eerst de Ad doet. Vervolgens is er een tweejarig vervolg. Maar hoe die 'te borgen' is een punt van aandacht.

3. Als er voldoende Ad'ers instromen in een bacheloropleiding kunnen zij als groep een eigen afstudeerrichting binnen de Bachelor gaan volgen. De vraag is of dit ook een standaardaanpak gaat worden.
4. Een vraag is of we in Nederland kunnen overgaan tot het verzelfstandigen van de PAC's (de regionale vestigingen waar de Ad's zijn ondergebracht), als een soort Community Colleges, dus met een eigen status. Ze zouden derhalve ook op die plaats de resterende bachelorprogramma's voor hun rekening kunnen nemen.
5. Er zijn mogelijkheden om na een Ad door te gaan met een Bachelor, maar dan in een andere variant. Eerst voltijd en dan deeltijd. Of voltijd en dan duaal. Maar ook doorgaan binnen dezelfde variant kan inhouden dat er een effectieve 'brug' dient te worden geslagen om het gehele traject vier jaar te laten zijn. De vraag is dan wie hiervoor verantwoordelijk is, op langere termijn. De verplichtingen over en weer zijn niet altijd helder.
6. Het is goed om te kijken naar hoe de arbeidsmarkt eruit ziet voor degenen die verschillende routes volgen om de bachelorgraad te behalen, zeker als Ad'ers eerst gaan werken en dan opteren voor de Bachelor.
7. Het terugkeren in grote groepen Ad'ers na een aantal jaren naar bekostigde hogescholen kan van invloed zijn op de aantallen studenten en dus de bekostiging door de overheid (meer en minder studenten van jaar tot jaar).
8. Het lijkt erop dat de wettelijke regelingen voor de route Ad-Bachelor zeer minimaal zijn. Het is wel helder dat er een landelijk kader moet kunnen worden ontwikkeld, zeker ook als het gaat om het 'levenlang ontwikkelen'.
9. Als er veel reclame wordt gemaakt voor de route Ad-B en op basis daarvan a.s. studenten daarvoor kiezen, is de vraag welke rechten zij mogen ontlenen aan de communicatie in jaar X over de doorstroomopties in jaar X+2.
10. Ad'ers kunnen kiezen voor een vervolg in een niet-verwante bacheloropleiding. Wat betekent dit voor zaken als bekostiging, studiefinanciering, diplomatermijn en andere meer formele arrangementen, is een terechte vraag.
11. Ad-studenten kunnen vertraging oplopen, zodanig dat ze in het derde jaar van de studie nog maar een paar eenheden behoeven te doen. Onder welke voorwaarden zou de betrokkene alvast met het resterende programma binnen de bacheloropleiding kunnen beginnen?
12. Iemand die drie jaren over de Ad doet, levert evenzovele jaren aan bekostiging op. Maar als deze persoon naar een bacheloropleiding gaat, is er eigenlijk niet meer voldoende budget over voor de ontvangende partij. Hoe gaan we dat oplossen?
13. De Ad kent geen diplomabonus. Is dat een probleem?
14. De Ad is vastgelegd in de WHW met een ondergrens is 120 studiepunten. Het lijkt erop dat elke hogeschool zich houdt aan die ondergrens, omdat je daarmee exact twee jaren kunt vullen. Het is niet duidelijk wat een Ad van bijvoorbeeld 150 studiepunten, dus met een duur van 2,5 jaren, zou betekenen voor de doorloop naar de Bachelor.
15. Ons stelsel is gebouwd op het kunnen doorstromen naar een hoger niveau, ook scheef. Echter, hoe scheef is nog aanvaardbaar, om op die wijze zorgen voor een studeerbaar geheel? Tevens is het zo dat zaken als de bekostiging uitgaan van vier jaar in totaal.
16. Er staat niets in de wet over de plichten van de ontvangende partij, het opnemen van studenten van een andere hogeschool, het omgaan met toelatingseisen, de vormgeving van een scheve doorstroom...
17. Er dient te worden onderzocht wat onder verwantschap moet en kan worden verstaan en wat de mate waarin dit het geval is inhoudt voor hogescholen om de aansluitende route in stand te kunnen houden.
18. Het ligt voor de hand om ook nog eens bij de NVAO na te gaan welke criteria hierbij worden gehanteerd, en op welke zaken de aanvrager kan worden 'afgerekend'.
19. Men kijkt nog steeds heel verwonderd naar het feit dat de Ad geen propedeuse kent d.w.z. dat studenten die de Bachelor doen, wel een propedeusegetuigschrift krijgen met alle rechten van dien en bij de Ad niet. Er is uiteraard wel sprake van een eerste jaar met 60 studiepunten. Ad'ers kunnen een hogeschoolverklaring krijgen als ze deze eerste 60 punten hebben behaald, maar daaraan zijn formeel geen voorrechten verbonden.

20. Er is behoorlijk veel speelruimte voor het inbedden van afstudeerrichtingen binnen een bacheloropleiding. Deze leiden allemaal tot dezelfde erkende graad, zonder dat ze bij een accreditatie allemaal zelfstandig worden beoordeeld op de relevantie. De NVAO gaat uit van een kernprogramma van 70% en de rest is vrij te besteden – als men maar binnen het beroepsprofiel blijft en zich richt op functies die ook bij de doelmatigheid zijn genoemd, vaak vrij algemeen neergezet.
21. Als de NVAO langskomt voor de herbeoordeling van een bacheloropleiding, zal er zonder meer worden gevraagd wat de instromende Ad'ers moeten doen, hoe en met welke vormgeving. Er kan dus op die wijze hierover rekenschap worden afgelegd.
22. Hoe groot is dus de speelruimte binnen een bacheloropleiding om ook bepaalde verschillen te kunnen rechtvaardigen? Daarbij zijn uiteraard landelijke richtlijnen vastgesteld voor het eindniveau van de Bachelor, binnen een landelijk opleidingsoverleg, maar daarbij kan nog steeds elke hogeschool zelf bepalen hoe aan de eisen wordt voldaan.
23. Het is nog niet echt onderzocht maar de Ad kan in de komende jaren steeds interessanter worden in keuzeprocessen waarbij de ouders nadrukkelijk betrokken worden. Decanen en begeleiders kunnen in voorkomend geval wijze op de route Ad-B-M, met als voordeel dat er meerdere waardevolle uitstapmomenten zijn.
24. Het is nodig dat de afleverende Ad-opleiding en de ontvangende bacheloropleiding elk jaar met elkaar om tafel gaan om de opties door te nemen, te bezien op aanpassingen en hoe en waar aan welke kant de scenario's worden ingericht.
25. Wil het werkveld niet merken dat iemand de Bachelor behaalt via de Ad? Is het zo dat dat werkgevers dit van belang vinden? Is het werkveld niet bereid om iemand die een Ad doet en dan een wat afwijkend resterend programma volgt maar wel binnen het beroepsprofiel blijft, en daarmee in allerlei functies aan de slag kan gaan, niet als volwaardig te zien? Is dit te vergelijken met Ad'ers die aan de slag gaan en certificaten op 6 doen – dus is dat geen volwaardige optie? Is het een kwestie van gewenning binnen het werkveld?

Annex

Opzet van de sessie was:

1. Opening
2. Voorstelronde (naam, functie, instelling – wat is de belangrijkste verwachting...)
3. Korte toelichting op het traject
 - Wat houdt de zelfstandige positie van de Ad vooral in en is een Bachelor nodig
 - Wat is de huidige situatie rond de aansluiting en doorstroom
 - Wat zijn de formele en wettelijke kaders hiervoor (wat is dus geregeld)
 - Wat is de vrijheid die de aanbieders hebben (wat is dus niet geregeld)
 - Hoe zijn de verantwoordelijkheden verdeeld, in formele zin en vooral in de niet-formele context (binnen de hogeschool zelf en als er twee hogescholen bij zijn betrokken)
 - In hoeverre speelt de accreditatie een rol (dus hoe kijkt de NVAO er naar)

Wat speelt er vooral bij deze aspecten van het traject Ad-B, gelet op de praktijk
4. Wat zijn relevante zaken en ontwikkelingen die het gevolg zijn van de dynamiek zoals die valt te constateren na de verzelfstandiging van de Ad in 2018?
Een paar voorbeelden:
 - Meer zoeken naar het hebben van PAC's = Vestigingen waarbij de Ad's gebundeld worden aangeboden (onder een eigen management, met een eigen beleid)
 - Meer focus op de varianten (en de verschillen in benadering)
 - 2+2-model gaan gebruiken, dus iedereen eerst de Ad en dan de B
 - Na de Ad gaan werken en dan een keer terugkeren, op basis van zij-instroom
 - Na de Ad een niet-inhoudelijke Bachelor gaan volgen

Wat zijn nog meer zaken die we al zien of mogen verwachten?
5. Door de invoering van de Ad gaan de routes naar de Bachelor hun eigen dynamiek krijgen, dus door het kunnen behalen ervan in het ongedeelde vierjarige traject dan wel via de Ad, vaak ook nominaal vier jaren vergend. In hoeverre is die dynamiek al zichtbaar, met allerlei nieuwe ontwikkelingen en gevolgen voor het handelen van een hogeschool?
Een paar voorbeelden:
 - Andere functies voor deze twee type Bachelors...
 - Meer mbo'ers die de route via de Ad gaan volgen...
 - Minder uitvallers in de Bachelor...
 - Ad'ers die gaan werken, de Bachelor bij een private instelling gaan doen of kiezen voor het behalen van certificaten op niveau 6 ('microcredentials...')
 - Verplichtingen in de richting van a.s. studenten die bewust voor de Ad-B-route kiezen
6. Korte inventarisatie van het beleid dat hogescholen voeren, in strategisch opzicht en wat zijn zaken die de komende jaren daarbij wellicht een rol gaan spelen: Wat denken de deelnemers?
7. Mogelijke aanvullende afspraken en sluiting